

Obrácené reformy Jindřicha VIII.

Podle historika Petera Marshalla byly Jindřichovy náboženské reformy založeny na principech „jednoty, poslušnosti a obnovy starověké pravdy“. Výsledkem však byla nejednota a neposlušnost. Netrpěliví protestanti vzali na sebe další reformu. Kněží konali mši spíše v angličtině než v latině a ženili se v rozporu s celibátem duchovenstva. Nejenže existovaly rozdíly mezi tradicionalisty a reformátory, ale samotní protestanti byli rozděleni mezi reformátory zřízení, kteří zastávali luteránskou víru, a radikály, kteří zastávali anabaptistické a sakramentalistické názory. Zprávy o neshodách ze všech částí Anglie se denně dostaly k Cromwellovi. Byl to vývoj, který se snažil před králem skrýt.

Stephen Gardiner, biskup z Winchesteru

V září 1538 se Stephen Gardiner vrátil do Anglie a oficiální náboženská politika se začala unášet konzervativním směrem. To bylo částečně způsobeno dychtivostí zavedených protestantů odloučit se od náboženských radikálů. V září zaslali dvě luteránská knížata, saský kurfiřt a hrabě Landgrave, varování před anabaptistickou činností v Anglii. Rychle byla vytvořena komise pro hledání anabaptistů. Henry osobně předsedal soudu s Johnem Lambertem v listopadu 1538 kvůli popření skutečné přítomnosti Krista v eucharistii. Zároveň se podílel na přípravě prohlášení, které nařizovalo anabaptistům a sakramentalistům, aby opustili zemi nebo čelili smrti. Diskuse o skutečné přítomnosti Krista v eucharistii (kromě osob vzdělaných na univerzitách) byla zakázána a kněží, kteří se oženili, byli propuštěni.

Ukázalo se, že názory krále na náboženství se liší od názorů Cromwella a Cranmera. Henry oznámil své tradiční preference během velikonočního tridua roku 1539, kdy se na Velký pátek plazil ke kříži. Později téhož roku přijal parlament šest článků, v nichž znovu potvrdil římskokatolické přesvědčení a praktiky, jako je transsubstanciacie, administrativní celibát, zpověď knězi, děkovné mše a odmítnutí podávání mešního vína laikům.

Oliver Cromwell, Lord protektor

Dne 28. června 1540 byl popraven Oliver Cromwell, Jindřichův dlouholetý poradce a věrný služebník. Byly předloženy různé důvody: že Cromwell nevymáhal zákon o šesti člancích; že podporoval Roberta Barnese, Hughu Latimera a další kacíře; a že byl zodpovědný za Jindřichův sňatek s Annou z Cleves, jeho čtvrtou manželkou. Následovalo mnoho dalších zatčení podle zákona. Dne 30. července byli upáleni reformátoři Barnes, William Jerome a Thomas Gerrard. Na projev náboženské nestrannosti byli popraveni Thomas Abell, Richard Featherstone a Edward Powell - všichni římský katolíci - byli oběšeni a rozčtvrceni, zatímco protestanti byli upáleni. Evropští pozorovatelé byli šokováni a zmateni. Francouzský diplomat Charles de Marillac napsal, že Henryho náboženská politika byla „vyvrcholením zla“ a že:

[Je] těžké mít lid zcela proti novým omylům, které nedrží prastarou autoritu církve a Svatého stolce, nebo na druhé straně nenávidět papeže, který nesdílí některé názory s Němci. Vláda tak nebude mít ani jednoho, ani druhého, ale trvá na tom, aby lid dodržoval to, co je přikázáno, což se tak často mění, že je těžké pochopit, o co jde.

Přes tyto překážky se protestantům podařilo získat několik vítězství. V květnu 1541 král nařídil rozmístění kopií Velké Bible do všech kostelů; nedodržení by mělo za následek pokutu 2 libry. Protestanti mohli oslavovat rostoucí přístup lidu k Písmu, protože většina kostelů měla Bible už do roku 1545. Ikonoklastická politika z roku 1538 pokračovala na podzim, kdy bylo arcibiskupům z Canterbury a Yorku nařízeno zničit všechny zbývající svatyně v Anglii. Dále Cranmer přežil formální obvinění z kacířství v spiknutí Prebendaries z roku 1543.

Thomas Cranmer, anglický teolog a reformátor

Zdalo se, že tradicionalisté mají navrch. Na jaře roku 1543 byly protestantské inovace obráceny a zůstal nezměněn pouze rozchod s Římem a rozpuštění klášterů. V květnu 1543 vyšlo nové vydání, které nahradilo *Biskupskou knihu*. Tato *knih krále* odmítla ospravedlnění pouze vírou a obhajovala tradiční obřady a použití obrazů. O několik dní později následovalo přijetí zákona o pokroku v opravdovém náboženství, který omezoval čtení Bible na muže a ženy ušlechtilého původu. Henry vyjádřil v roce 1545 Parlamentu obavy, že „*Boží slovo je zpochybňováno, rýmováno, zpíváno a řinčeno v každém pivním domě a hospodě, na rozdíl od skutečného smyslu a doktríny téhož*“.

The gospell
The gospell of
S. Marke.

The first Chapter.

21

This is the begynnynge of the gospell of Jesus Christ the sonne of God, as it is wyrtte in the propheetes. Beholde, I sende my messaüger before thy face, which

shal prepare thy waye before the. The voyce of a cryer is in the wyldernes: prepare the waye of the LORDE, make his pathes straight.

Jhon was in the woldernes, and baptysed, and preached the baptyme of amendment, for the remyssion of synnes. And there wente out vnto him the whole londe of Jewry, and they of Jerusalem, and were all baptysed of him in Jordan, and knowleged their synnes.

Jhon was clothed with Camels heer, and with a lethron gerdell aboute his loynes, and ate locustes and wyld hony, and preached, and sayde: There comneth one after me, which is stronger then I: before whom I am not worthy to stoupe downe, and to lowse vp þe lachet of his shue. I baptysse you with water, but he shal baptysse you with the holy goost.

And it happened at the same tyme, that Jesus came out of Galile from Nazareth, and was baptysed of Jhon in Jordan. And as soone as he was come out of the water, he sawe that the beauens opened, and the goost as a doue comynge downe vpon him. And there came a voyce from heauē: Thou art my deare sonne, in whom I deulte.

And immediatly the spiete droue him in to the wyldernes: and he was in the wyldernes fourtye dayes, and was tempted of Sa

Mal. 3. a
 Mat. 11. b
 Luc. 7. c

Esā. 40. a
 Mat. 3. a
 Luc. 3. a
 Iohā. 1. b

Iohā. 3. d

Mat. 3. a

Mat. 3. b
 Luc. 3. c
 Iohā. 1. c

Mat. 3. b
 Luc. 3. c
 Iohā. 1. d

Some
 reade:
 + In whō
 I am pa
 cified.

Mat. 4. a
 Luc. 4. a

of S. Marke. Fo. xvi.

than, and was with the wyld beestes. And the angels mynistred vnto him.

But after that Jhon was taken, Jesus came in to Galile, and preached the gospell of the kyngdome of God, and sayde: the tyme is fulfilled, and the kyngdome of God is at hande: Amende youre selues, and beloue the gospell.

So as he walked by the see of Galile, he sawe Symon and Andrew his brother, castinge their nettes in the see, for they were fyshers. And Jesus sayde vnto the: folowe me, and I wil make you fyshers of men. And immediatly they left thar nettes, and folowed him.

And when he was gone a lytle further from thence, he sawe James the sonne of Zebede, and Jhon his brother, as they were in the shyppe mendynge their nettes. And anone he called them. And they left their father Zebede in the shyppe with the hyred seruautes, and folowed him.

And they wente in to Capernaum, and immediatly vpon the Sabbathes, he entered in to the synagoge, and taught. And they were astonnyed at his doctryne: for he taught them as one hauynge power, and not as the Scrybes.

And in their synagoge there was a man possessed with a foule spiete, which cried and sayde: Oh what haue we to do with the, thou Jesus of Nazareth. Art thou come to destroye us? I knowe that thou art euen þe holy one of God. And Jesus reprobued him, and sayde: holde thy tonge, and departe out of him. And the foule spiete tare him, and cried with a loude voyce, and departed out of him. And they were all astonnyed, in so moch that they ayed one another amonge the selues, and sayde: What is this? What new lernynge is this? For he comāundeth the foule spietes with power, and they are obedient vnto him. And immediatly the fame of him was noyed rounde aboute in the coastes and bowers of Galile.

And forth with they wente out of the synagoge, and came in to the house of Symon and Andrew, w James and Jhon. And Symons mother in law laye, and had the feuers, and anone they tolde him of her. And he came to her, and set her vp, and toke her by þe hande, and the feuer left her immediatly. And she mynistred vnto them.

At euen whan the Sonne was gone downe, they brought vnto him all that were sick and possessed, and the whole cite was gathered together at the doore, and

Mat. 4. b
 Luc. 4. b

Mat. 4. c
 Luc. 5. a

Iere. 16. c
 Eze. 47. b

Luc. 4. d
 Iohā. 2. b

Mat. 7. c

C
 Luc. 4. d

Mat. 8. b
 Luc. 4. d

Mat. 8. b
 Luc. 4. e

lidí za porušení šesti článků. Cranmerova *Exhortation and Litany*, první oficiální lidová služba, byla vydána v červnu 1544 a *King's Primer* se stala jedinou autorizovanou anglickou modlitební knihou v květnu 1545. Oba texty měly reformovaný důraz. Po smrti konzervativce Edwarda Lee v září 1544 jej jako arcibiskupa z Yorku nahradil protestant Robert Holgate. V prosinci 1545 byl král zmocněn zmocnit se majetku *chantries* (svěřeneckých fondů, dotovaných na to, aby kněží mohli konat mše za mrtvé). Zatímco Henryho motivy byly převážně finanční (Anglie byla ve válce s Francií a zoufale potřebovala finanční prostředky), přijetí zákona o *Chantries* bylo „známkou toho, jak hluboce byla nauka o očistci nahlodána a zdiskreditována“.

V roce 1546 byli konzervativci opět na vzestupu. Série kontroverzních kázání kázaných protestantem Edwardem Cromeem zahájila pronásledování protestantů, které tradicionalisté používali k efektivnímu zacílení na své soupeře. Během této doby byla Anne Askewová mučena v Toweru a upálena na hranici. Dokonce i Henryho poslední manželka, Kateřina Parrová, byla podezírána z kacířství, ale zachránila se odvoláním na královo milosrdenství. S protestanty v defenzivě se tradicionalisté prosadili tím, že zakázali protestantské knihy.

Královna Catherine Parr

Konzervativní pronásledování královny Kateřiny tak selhalo. V listopadu 1546 již existovaly náznaky, že se náboženská politika opět přiklání k protestantismu. Královská vůle stanovila, že po jeho smrti bude vládnout regentská rada, v níž by dominovali tradicionalisté, jako vévoda z Norfolku, lord kancléř Wriothesly, biskup Gardiner a biskup Tunstall. Po sporu s králem byl biskup Gardiner, přední konzervativní duchovní, zneuctěn a odstraněn jako rádce. Později byl vévoda z Norfolku, nejmocnější konzervativní šlechtic, zatčen. V době, kdy Jindřich zemřel v roce 1547, protestant Edward Seymour, bratr Jane Seymourové, Henryho třetí manželky (a tedy strýce budoucího Edwarda VI.), dokázal – pomocí rady aliancí, jako například s lordem Lislem – získat kontrolu nad radou Privy Council.

Prameny

- Marshall, Peter: *Heretics and Believers: A History of the English Reformation*. Yale University

Press (2017).

- MacCulloch, Diarmaid: *Thomas Cranmer: A Life* (revidované vydání). London: Yale University Press, (1996).

MacCulloch, Diarmaid: *The Boy King: Edward VI and the Protestant Reformation*. University of California Press, (1999).

MacCulloch, Diarmaid: *The Later Reformation in England, 1547–1603*. British History in Perspective (2. vydání). Palgrave, (2001).

MacCulloch, Diarmaid: *The Reformation: A History*. Penguin Books, (2003).

[Štěpán Křivánek](#)

Článek je součástí [Baptistické encyklopedie](#) a je průběžně doplňován a aktualizován.

Poslední aktualizace 14. 9. 2020